

“He fet de pont entre dos tortosins a qui separen mil anys d’història: Abu Bakr i Arturo Gaya”

ENTREVISTA A

Miquel Àngel Llorenç

Filòleg i professor de llengua, ha adaptat la poesia d’Abu Bakr al-Turtuxí

Amposta Albert Mestre

Miquel Àngel Llorenç (Benigànim, 1968) és filòleg i professor de llengua i literatura catalana a l’Institut de Tecnificació, a Amposta. Llorenç ha publicat una selecció de poemes d’Abu Bakr al-Turtuxí (Tortosa, 1059 - Alexandria, 1127) titulat *Poesies*. Se tracta d’una antologia de poemes del llibre més famós del tortosí, *Siray al-muluk* (*Llanterna dels prínceps*). La intenció de la publicació és divulgativa i al mateix temps reivindicativa de la figura polidèrica d’Abu Bakr, que va nèixer i viure a la Tortosa musulmana.

Què és allò que el va atreure d’Abu Bakr?

Coneixia Abu Bakr a través de la cançó sobre el poema “Absència” que va musicar el grup Al Tall. Vaig voler aprofundir en la seua poesia, que evocava els mateixos paisatges de l’Ebre i de Caro que jo veia cada dia.

Va pertànyer a uns primers llinatges musulmans de Tortosa, datat l’any 715, i es crià al barri de Remolins.

Abu Bakr no és català perquè Catalunya encara no existia. Però Sèneca tampoc era espanyol i va nèixer a Còrdova. Tortosa i Lleida van ser territoris d’al-Àndalus i sembla que això els treu catalanitat.

Al barri tortosí de Ferreries hi té dedicat un carrer.

Un carrer molt menut. Si hagués nascut a Ripoll, hi tindria una avinguda. La Catalunya de Verdaguier i la Renaixença és hereva de la marca hispànica, amb dos condicionants: el Pirineu, frontera que barrava l’Islam a Europa, i el cristianisme. I contra estes dos muralles, Abu Bakr no pot lluitar. Al País Valencià tenim una concepció diferent del bagatge cultural de l’ocupació musulmana i respecte el nostre passat àrab. A les festes de moros i cristians ens sedueixen més les filles mores.

Com era la Tortosa i l’Ebre que van veure nèixer Abu Bakr?

El paisatge vital d’Abu Bakr és el de la seua infantesa i joventut. És el mateix que jo veig cada dia, mil anys després. I això em genera un xoc mental, sobretot quan descobrix la seua poesia.

Els seus poemes no són el seu únic llegat, però potser sí el més destacat per a nosaltres.

Vaig descobrir un exemplar de la *Llanterna dels prínceps*, traduït per l’arabista Alarcón, a la Biblioteca de Tortosa. Abu Bakr va escriure els seus poemes per tal d’influir en el sultà i traslladar-li el seu pensament. Jo he bolcat els seus versos al català. Són poemes atemporals, universals i que pot llegir tothom, sense saber res de la cultura àrab. És una poesia cristallina que parla de l’amor, la guerra, l’amistat o l’enyor.

En temps de guerra hi havia lloc per a la lírica.

Per als àrabs, la poesia no és tant allò que diu sinó com es diu. El seu medi és l’arena del desert, on no hi ha mecanismes de fixació. La bellesa i la rima els permet d’arrelar-se.

Musica Abu Bakr, com ha fet Arturo Gaya a partir dels versos que vostè ha recuperat, és una manera de reivindicar-lo i fer-li justícia.

L’any 2021, en unes jornades sobre el patrimoni literari a Tortosa, vaig demanar a Arturo que recités un dels poemes d’Abu Bakr. Li va posar música i va resultar emocionant. Llavors em va proposar de fer un disc. Arturo ha fet una gran feina perquè el resultat no té res a veure amb la música ètnica, sinó que són melodies mediterrànies modernes. Tinc la impressió que he acabat fent de pont entre dos tortosins separats per mil anys d’història.

Abu Bakr va escriure trenta llibres on tracta el dret islàmic, els costums, la mística, l’Acorà, la poesia o la teologia. Què en queda avui d’aquell llegat?

Encorajo els arabistes a fer este treball de recuperació. A mi m’interessa que la part atemporal del seu

llegat literari esdevinga popular i se li reconega. Que tothom puga llegir i gaudir la seua poesia sense tindre cap tipus de formació literària.

Vam compartir paisatge fa mil anys però en la seua obra tracta temes vigents avui.

I això li permet convertir-se en un clàssic de la nostra literatura.

Més enllà de la bellesa de la seua poesia, que implica reivindicar Abu Bakr avui?

Recuperar-lo implica ampliar la concepció actual que tenim del nostre país, desencotillar-lo. Abu Bakr és un intel·lectual de Xarq al-Àndalus, i això no resta a la Catalunya de Verdaguier, sinó que suma.

En marxar de Tortosa, Abu Bakr fa un llarg periple per l’Extrem Orient. Què hi va a buscar?

De jove, a Tortosa, s’autodefinix com a poc intel·ligent, però tossut. Diu que la constància suplirà les mancances. Comença a estudiar a Tortosa i prompte se’n va a Saragossa, Sevilla, Dénia o Mallorca. Després marxa cap a l’orient, convençut que és allí on trobarà els seus referents. El seu objectiu és debatre i

Miquel Àngel Llorenç, autor del llibre *Poesies*, amb els poemes adaptats d’Abu Bakr al-Turtuxí.

polemitzar en tant que camins per arribar a la saviesa.

Mai més no torna a Tortosa. Se queda a Egipte a ensenyar però sempre reivindica la terra que el va veure nèixer.

Sempre té a la ment Tortosa i al-Àndalus. El paisatge de l’Ebre i de Caro el va marcar. Va viure molt de temps a les muntanyes del Liban, que li recorden els Ports. A Alexan-

dria, estic convençut que no hi va desembarcar per casualitat. El delta del Nil li evocava l’Ebre.

Abu Bakr va viure a Tortosa els últims anys de dominació musulmana. Hi reflexiona i diu que té clar per què van perdre davant dels cristians.

Ell deia que els sultans no cuidaven bé la seua tropa, al contrari dels cristians.

Va ser un il·lustrat però defensava l’ortodòxia religiosa i no renunciava a la força per a imposar-la.

Ell volia defensar la frontera d’al-Àndalus i sí, era un ortodox. Té similituds amb Ramon Llull, qui volia expandir el cristianisme, però sempre per convenciment, no per la força.

Mil anys després, els descendents d’Abu Bakr són avui altre cop vivint a la terra on va nèixer.

Sembla justícia divina. Quan Berenguer IV ocupa Tortosa expulsa els musulmans als ravals i els cristians se queden les seues cases de dins les muralles, que repoblen amb gent vinguda de Lleida i l’Urgell. Avui, els cristians viuen als ravals i els moros han tornat al centre històric de Tortosa. Mil anys després, avui Abu Bakr se trobaria a Tortosa com si fos altre cop a casa seua.

Barcelona acull la presentació dels poemes d’Abu Bakr

La llibreria Ona de Barcelona va acollir dissabte passat la presentació del llibre *Poesies*, d’Abu Bakr al-Turtuxí. L’acte va comptar amb la participació d’Arturo Gaya, que ha musicat els versos del poeta en el disc *Ets tan pobre que només tens diners*. El 31 de gener presenta el disc en el marc dels festivals Barnasants i Tradicionàrius.